

17e jaargang
nummer 8
augustus 1981

DAAD
EN
GEDACHTE

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

*Bij elke bijzondere handeling
gaat het denken aan het doen
vooraf. Bij het handelen van
klassen of massa's blijkt de
betekenis van het handelen
pas achteraf. Hier gaat de
daad vooraf aan het begrip.*

Theo Maassen

DAAD EN GEDACHTE

ORGAAN GEWIJD AAN DE PROBLEMEN
VAN DE ZELFSTANDIGE ARBEIDERSSTRIJD

Geen vaste abonnementsprijs

De uitgave zal worden bekostigd uit *vrijwillige bijdragen*

Red. en adm.: Schouw 48-11, Lelystad

Postgiro 307695

I N B E L G I E S T I J G T D E S O C I A L E S P A N N I N G

(Van een Belgische medewerker)

Zoals in een vorig opstel reeds is beschreven 1), is de sociale situatie in België de laatste maanden erg gespannen geworden. De oorzaken moeten worden gezocht in de massale fabriekssluitingen, in de vele ontslagen alsmede in de soms regelrechte aanval op 't levensniveau van de arbeiders. Nadat regering, vakbeweging en ondernemerdome akkoord waren gegaan met een nieuwe sociale overeenkomst voor geheel België voor 1981, was 't al duidelijk dat een nieuwe aanval op 't levenspeil terstond daarna zou worden ingezet. Eerst echter beleefde men nog de politieke val van minster-president Wielfred Martens, lid van de Christelijke Volkspartij en daarbinnen vertegenwoordiger van het Christelijk Vakverbond 2). Hij werd opgevolgd door Mark Eyskens, zoon van de vroegere minister-president Gaston Eyskens, die tot dezelfde vleugel van de CVP behoort als Martens, maar met dit verschil dat Eyskens jr. betere kontakten heeft met het bedrijfsleven, o.a. via zijn vader die voorzitter is van de raad van beheer van de Belgische Kredietbank en die bij uitstek 't Vlaamse kapitalisme vertegenwoordigt 3).

De nieuwe Belgische regering trad in de voetsporen van de vorige. Ook zij streefde ernaar enkele tientallen miljarden bij de arbeiders te halen om die cadeau te doen aan de ondernemers. Volgens Eyskens jr. was er sprake van een "wanverhouding" tussen de bestedingen van de verbruikers en de bestedingen in de vorm van investeringen. Om het evenwicht te herstellen zouden de bestedingen van de verbruikers moeten worden verminderd met tien miljard gulden oftewel ongeveer 1.000 gulden per individuele Belg, wat zou neerkomen op meer dan 3.000 gulden per loonarbeider. Maar hij haastte zich daaraan toe te voegen, dat hij (en het bedrijfsleven) voor het ogenblik slechts een derde van die som behoeften.

Toen een goede week nadien enkele duizenden gehandicapten in Brussel demonstreerden om uiting te geven aan hun ongenoegen over hun niet-~~X~~wredigde behoeften, was de christen-demokratische vakbondsman Eyskens in geen velden of wegen te bekennen. Er bestaat voor hem duidelijk verschil tussen de behoeften der gehandicapten en de behoeften van de ondernemingen, met

als dringendste die van de Société Générale, de oliemaatschappij Petrofina, de scheepswerf Boel e.a.

Tegelijk met de val van Wilfried Martens werd de discussie hervat omtrent "de indexatie van lonen en wedden", zoals dat in België heet. Wat daaronder verstaan moet worden is het volgende. In België is het zo, dat wanneer de index van de kleinhandelsprijzen 4) met 2% stijgt, de lonen met 2% worden verhoogd. Maar dat gebeurt pas twee maanden n  de verhoging van de index. Doordat in België de belastingschalen niet aan de index worden aangepast betekent een indexstijging van 2% allerm minst dat het nettoloon met 2% stijgt. De brutolonen worden verhoogd en van de verhoging ontvangt men slechts twee derden. Bij een inflatie van 7% per jaar krijgt men op deze manier ongeveer twee derden van 6% of circa 4%. Sinds 1974 tot nu toe bedroeg de inflatie ongeveer 57%. De koopkracht van de arbeiders is derhalve aanzienlijk verminderd - misschien wel met een kwart 5) - maar als gevolg van het zojuist geschetste systeem eer zij het beseften. Zo was loondiefstal mogelijk zonder al te scherpe konflikten.

Het is allesbehalve verwonderlijk, dat de vakbeweging, die daarbij wordt nagepraat door de "linkse" partijen, dit systeem zoveel mogelijk wil behouden. Want de vakbeweging is niet gebrand op sociale konflikten oftewel stakingen, ten eerste omdat zij de behoedster van de kapitalistische orde is en ten tweede omdat zij in geval van stakingen aan haar leden miljoenen zou moeten uitkeren, die zij liever investeert in de uitbreiding van haar macht binnen het staatsapparaat en binnen de industrie 6).

Het nieuwe plan van de regering - en vooral van de vakbeweging - voorziet in het verhogen van de BTW ter vervanging van de inkomsten uit dalende sociale lasten van de patroons. Vooral zou de BTW van die produkten moeten worden verhoogd welke niet in de index zijn opgenomen. Zodoende zou worden vermeden dat de lonen via indexverhoging weer zouden stijgen. Voor de ondernemers zou aldus een voordeel van 2 miljard gulden kunnen worden verkregen, maar zij stelden zich daarmee nog niet tevreden. Evenals Eyskens jr. verklaarden zij een loondiefstal van 10 miljard gulden voor noodzakelijk te houden. Uit vrees voor stijging van de sociale spanning, vooral in Wallonië, schrikt de regering hiervoor echter nog terug. Inmiddels is het duidelijk, dat in september a.s. wederom pogingen zullen worden gedaan om het loon te doen dalen. Volgens het in februari j.l. afgesloten sociaal akkoord immers zal in die komende septembermaand het "besparings-effekt" van dat akkoord worden vergroot.

In de Brusselse regeringswijk en in burgerlijke kringen wordt over dit alles druk overleg gevoerd. Inmiddels gaat de sociale strijd in de bedrijven voort. Het is onmiskenbaar dat de belangrijkste klassen in de samenleving elkaar scherp in het oog houden. De ene staking volgt op de andere in België en het centrum van de stakingsactiviteiten bevindt zich in Wallonië. Als gevolg van deze stakingsgolf wordt de tegenstelling tussen de arbeiders enerzijds en de vakbeweging met haar delegees (vakbondsafgevaardigden in de bedrijven) anderzijds steeds groter. De bereidheid van de bonden om te matigen en het verzet van de arbeiders daartegen leidt tot een almaar heviger botsing.

Marcel Schoeters, de algemene sekretaris van 't "socialistische" vakverbond ABVV te Antwerpen en de grote baas van de krant "De Morgen", verklaarde tijdens een meeting dat "de petroleumarbeiders wel bereid zijn om te matigen"; een andere vakbondsleider, een zekere Decuyper van de christelijke centrale van arbeiders in overheidsdienst, gaf te kennen dat hij wel

enkele "lichte" wijzigingen in het pensioenstelsel wilde accepteren. Uiteraard sprak noch de één, noch de ander uit naam van de betrokkenen. Geen wonder dat bijna alle conflicten die zich dit voorjaar in België voordeden spontaan ontstonden en dat de strijdende arbeiders zich daarbij niet hielden aan de normale stakingsprocedures 7).

De houding van de vakbeweging komt in een scherp licht te staan wanneer men let op bepaalde paragrafen van het sociale akkoord. Daarover toch schreef de sociaal-demokratische vakbondskrant "De Morgen" op 13 februari j.l.:

"Zo is er een vrij algemene clausule die de sociale vrede voorziet. De ondertekenaars verbinden er zich toe geen nieuwe eisen buiten het gesloten akkoord te stellen, noch dergelijke eisen te steunen die door de basis worden gesteld. Daar wordt aan vakbondzijde niet zwaar aan getild..."

Dat sindsdien de basis van het ondernemersdom overal de eis van 10% loonsverlaging poogt door te drukken en dus duidelijk gecoördineerd dat sociaal akkoord verbreekt, lijkt de vakbeweging weinig te interesseren. Haar enige reactie erop bestaat hieruit, dat zij het verzet ertegen tracht te beperken en te verhinderen.

Sedert enige tijd stellen zowel enkele tientallen bedrijven - gelijk bijvoorbeeld de Waalse staalfabrieken van Cockerill en Hainaut Sambre - als de regering - bij monde van vooral de "socialistische" minister van economische zaken Willy Claes - een directe loonsvermindering voor. De ten aanzien van de staalbedrijven van Luik en Charleroi bestaande fusieplannen houden onder andere een loonsverlaging van respectievelijk 10% en 5% in. Gezien de stemming van de arbeiders in de onderscheiden bedrijven wordt dat echter maar zelden openlijk gezegd en beweren de betrokken vakbonden dat ze zich hiertegen met klem zullen verzetten. Maar wanneer een ondernemersblad als "De Standaard" konstateert dat de bewuste loonsvermindering nog helemaal niet zeker is, dan spruit dat vooral voort uit de strijdvaardigheid van de arbeiders en uit ettelijke spontane werkonderbrekingen, tijdens welke "socialistische" vakbondsbonden als Gillon en Staquet goed voor schut werden gezet.

Hoe het in werkelijkheid gesteld is in het Luikse met de verhouding tussen de arbeiders en "hun" bond wordt door de gang van zaken bij twee conflicten, bij het bedrijf van FN in Herstal en dat van Babcock te Grace-Hollogne, duidelijk in het licht gesteld 8).

S t r i j d b i j F N

De staking bij FN (Fabrique Nationale) begon terwijl achter de schermen nog de onderhandelingen aan de gang waren over het nieuwe sociale akkoord. De arbeiders vreesden afdankingen; bovendien eisten zij van de bedrijfsleiding de naleving van de vorige sociale akkoorden. De strijd ontstapte van het begin af aan de controle van de vakbeweging.

Onmiddellijk nadat het nieuwe sociale akkoord ondertekend is komt Gillon, ABVV-baas in het gebied van Luik, in actie. Om aan de staking bij FN een eind te maken zet hij de delegees in het bedrijf onder druk. Tijdens een bijeenkomst in het bedrijf blijkt dat de arbeiders met het zojuist tot stand gekomen sociaal akkoord allesbehalve zijn ingenomen. Kreten als "Gillon diktator" en "Gillon aan de paal" zijn niet van de lucht. Onder zware druk van de basis wordt het nieuwe sociaal akkoord ook door de delegees

van het ABVV verworpen, maar de volgende dag blijkt wat zij waard zijn 9). Die dag, 19 februari 1981, wordt de stakingspost bij FN-Milmort (één van de vier FN-bedrijven in het gebied van Luik) door het ABVV aangevallen en overrompeld. Te Harzee (andere vestigingsplaats van FN) roept het ABVV de hulp in van de rijkswacht om het stakingspiket aan te vallen. Een dag later wordt 't FN-bedrijf te Harzee door de rijkswacht bezet onder het goedkeurend oog van ABVV- bofdafgevaardigde R. Engelen. Het gevolg van een en ander was dat de arbeiders zich nog openlijker tegen "hun" bonden keerden.

G i j z e l i n g e n

De zogenaamde "linkse" pers in België maakte nauwelijks melding van deze aanvallen op de Waalse arbeiders. Maar in Luik en omgeving bleven ze natuurlijk niet onopgemerkt. Geen wonder dat de arbeiders van Babcock in de Luikse voorstad Grace-Hollogne toen het erop aankwam hun levensniveau te verdedigen, omtrent de vakbeweging en de socialistische partij geen enkele illusie koesterden. Teneinde een bedrijfssluiting te voorkomen eisten zij van de regering een krediet van 37,5 miljoen. Bovendien trokken ze naar 't gemeentehuis, alwaar zij de "socialistische" burgemeester Alain Vanderbiest en het voltallige schepenkollege (kollege van wethouders) opsloten en vervolgens het gemeentehuis bezet hielden. Een deel van hen trok onmiddellijk daarna naar het lokaal van het Algemeen Belgische Vakverbond. Daar eisten zij van Urbain Destree, de sekretaris-generaal van de "socialistische" bediendenbond Secta, dat hij met hen mee zou gaan naar 't bezette gemeentehuis. Toen Destree dit weigerde sloten de boze arbeiders hem in zijn eigen bureau op en vervolgens bezetten zij ook de bondsgebouwen. Vervolgens verlangden ze, dat minister Dehousse, de voorzitter van de Waalse deelregering 10), persoonlijk ten tonele zou verschijnen met het gevraagde krediet.

Het was niet de eerste gijzeling van het afgelopen voorjaar. In april werd zelfs de gehele uit drie ministers bestaande Waalse deelregering gedurende enkele uren gegijzeld door arbeiders van het bedrijf Glaverbel, die eveneens bedrijfssluiting en werkloosheid vreesden.

Wat betreft de vijandigheid van de arbeiders ten opzichte van de vakbondsafgevaardigden in de bedrijven: bij FN was deze dermate groot, dat op een gegeven ogenblik de delegees niet werden toegelaten tot het bij tijd en wijle tijdens de aktie bezette bedrijf.

" V e r a n t w o o r d e l i j k s y n d i k a l i s t "

Hoe moeilijk de positie is waarin een vakbondsleider als Gillon verkeert en waarop precies die positie neerkomt, blijkt - ongewild - uit een passage in "De Standaard" van 16 december 1980, een passage die in druk verscheen enkele maanden dus voor de conflicten bij FN en Babcock uitbraken en die als volgt luidt:

"De anders zo heldere Gillon was moeilijk te volgen toen hij de syndikale strategie (d.w.z. de strategie van de vakbeweging - red. D. & G.) schetste. Temeer omdat de uitdunnende meeting luidop een algemene staking en zelfs een mars op Brussel eiste. Deze waarschuwing (bedoeld is kennelijk een beperkte officiële aktie van de vakcentralen - red. D. & G.) moet voorlopig volstaan, zei

hij, temeer omdat onze aktie gevolgd wordt door nieuwe in andere gewesten. Een algemene staking kan ik niet uitroepen omdat ik een verantwoordelijk syndikalist (een verantwoordelijk vakbondsman - red. D. & G.) ben... Gisteravond vroeg men zich in Luik nog af wat Gillon wilde bereiken met zijn uitroep dat in heel de syndikale geschiedenis er nog nooit een algemene staking door 't vakbonds-bureau is uitgeroepen. De vakbond organiseert geen algemene staking, die groeit spontaan bij de basis."

In zogenaamd "linkse" milieu's in België hoort men de roep weerklinken, dat "1960/'61 nog eens over moet worden gedaan". Maar wat gebeurde er toen? Ook destijds trachtte Eyskens sr. de toenmalige economische moeilijkheden te verhalen op de arbeiders. De "socialistische" vakbeweging en de toenmalige BSP (Belgische Socialistische Partij) tekenden ogenschijnlijk verzet aan. Er kwam een stakingsgolf opzetten. Toen die was weggeëbd en toen de liberaal-katholieke regering was vervangen door een regering van "socialisten" en christen-demokraten onder overigens dezelfde minister-president, werden alle zo verfoeide maatregelen toch successievelijk doorgevoerd.

M e e r k o n f l i k t e n

Er hebben zich in het Waalse deel van België meer conflicten voorgedaan dan die bij FN en Babcock alleen. En het zijn stuk voor stuk conflicten die spontaan zijn uitgebroken. We noemen:

- een staking van het technisch personeel van de staatsbusmaatschappij in Luik;
- een niet door de vakbond erkende staking tegen de medische kontroledienst;
- een staking van 't personeel der gemeente Mons (Bergen) in Henegouwen tegen mogelijke ontslagen;
- stakingen bij de bedrijven Warner en Lightin in Frameries;
- stakingen bij de warenhuisketen van Delhaize, o.a. in Couillet;
- Een staking bij de naaldenfabriek Beka in Eupen (onderdeel van de firma Bekaert), waar de arbeiders, om sluiting van het bedrijf te voorkomen gedurende meer dan 24 uur *zowel de direktie als de vakbondsleiders gijzelden*;
- een staking bij het staalbedrijf La Providence in Marchienne;
- een staking bij het staalbedrijf Laminoires te Jemappes, waar eerder al diverse schokakties waren ondernomen, tijdens welke de arbeiders telkenmale het buurtverkeer belemmerden dan wel spoorwegstations bezetten.

O o k i n V l a a n d e r e n

Niets verkeerder dan de mening, dat de geschetste tegenstelling tussen de vakbeweging en de arbeiders in Vlaanderen niet aan de dag zou treden. Zij doet zich ook hier voor, zij 't wat minder scherp doordat de economie in Vlaanderen veel beter bestand is tegen de economische crisis en er in Vlaanderen dientengevolge minder bedrijfssluitingen zijn en minder ontslagen vallen. Niettemin zijn er ook hier heel wat spontaan uitgebroken conflicten zoals:

- een staking bij Wilms in Doornik;
- stakingen bij Agfa-Gevaert en Alumico in Sint-Niklaas;
- een staking bij Beherman-Demoen in Bornem, waar de arbeiders zich

niets aantrokken van het voorstel van de vakbond om de aktie tot slechts één dag te beperken;

- een staking uit protest tegen ontslagen bij Daikin Europe in Oostende;

- een staking bij PCUH in Zelzate bij Gent tegen het niet naleven van de kollektieve arbeidsovereenkomst;

- een staking bij het eveneens in Zelzate gevestigde, uiterst moderne staalbedrijf Sidmar;

De Sidmar-direktie wilde een loonsverlaging van 10% doorvoeren alsmede de plannen voor een verkorting van de werkweek tot 37 uur voor onbepaalde tijd opschorten. Dezelfde dag dat dit voornemen bekend werd gemaakt legden de arbeiders spontaan het werk neer. Het dagblad "De Morgen" schreef hierover op 10 april j.l.:

"De syndikale delegatie (had) echter de grootste moeite om de namiddagploeg aan het werk te houden. Eén van de afdelingen heeft nog vrij lang gestaakt..... De vakbondssekretarissen adviseerden met aandrang het werk te hervatten en met verdere demonstraties te wachten."

Toen echter op 14 april van serieuze onderhandelingen nog geen sprake was gingen de arbeiders geheel buiten de bonden om opnieuw in staking. "De Morgen" schreef daarop:

"De syndikale delegaties hebben dinsdagmiddag (de middag van de 14e april) nog gepoogd de arbeiders terug aan het werk te krijgen, doch tevergeefs."

Niet onverwacht liet de direktie de dag erop haar plan tot 10% loonsverlaging varen. Zij koesterde de gerechtvaardigde vrees, dat er ieder ogenblik een volledige staking in het bedrijf zou kunnen uitbreken, met alle gevolgen van dien.

Als donderdag 23 april de onderhandelingen zich nog altijd voortslepen wordt de vrees van direktie en vakbond plotseling bewaarheid. Op die dag legden alle arbeiders spontaan 't werk neer. Ook bezetten zij de auto-weg in de nabijheid van de fabriek. De volgende dag bereikten de geschrokken bondsbestuurders en direktieleden een akkoord, waarin de werktijdverkorting grotendeels is opgenomen. In de zaterdageditie aan het einde van die week schreef "De Standaard":

"Zowel de vakbonden als de direktie voelen zich opgelucht na de sluiting van het akkoord. Want het zag er donderdag nog naar uit dat de spontaan uitgebroken staking naar een snelle en heftige climax zou gaan."

B e d r i j f b e z e t

De tegenstelling tussen vakbeweging en arbeiders deed zich eveneens voor bij stakingsakties in het bedrijf C.P. Clare te Tongeren in Belgisch Limburg, dat wekenlang bezet werd gehouden. De strijd was hier gericht tegen het ontslag van 306 van de iets meer dan 800 werknemers, meest vrouwen en tegen de vermoede totale aftakeling van het bedrijf, dat eigendom is van de Amerikaanse multinational I.T.T.

Om de staking te beëindigen probeerde de direktie de afvloeiingen op basis van "vrijwilligheid" te doen geschieden. Daarvoor kreeg zij uitgebreid medewerking van de vakbonden, die de personeelsleden onder druk be-

gonnen te zetten om zich "vrijwillig" voor ontslag te melden. Dat lokte eveneens verzet uit bij de arbeiders. Eén van de arbeidsters, José genaamd, verklaarde aan een verslaggever van "De Morgen":

"We denken dat de vakbonden ons aan het verkopen zijn. Zij zijn aan het toegeven. Maar daar zijn wij niet mee gediend."

Dezelfde José verklaarde ook:

"... Een afgevaardigde van het christelijk vakverbond heeft ons in de kantine uitgescholden dat wij de onderhandelingen schade zouden doen."

Na de aktie schreef een aantal betrokkenen in een brief aan het Belgische weekblad "Humo", dat zij

"in de steek gelaten (werden) door heren zoals de ACV- sekretaris, die (goed) betaald worden voor hun vele woorden en weinig daden. Negen weken hebben wij Clare bezet. De ACV- sekretaris heeft ons buitengezet."

Met het vooruitzicht van een nieuwe poging tot loondiefstal in september, lijkt het weinig twijfelachtig dat ook de rest van het jaar 1981 erg woelig zal worden en dat de ondernemers en hun vrienden van de vakbeweging nog bange uren te wachten staan.

-
- 1) Men zie het opstel "De stakingsbeweging tegen de herstelwetten van de Belgische regering" in "Daad en Gedachte" van apr. 1981.
 - 2) De Christelijke Volkspartij (CVP) en haar Waalse zusterpartij Parti Social Chrétien (PSC) zijn onderverdeeld in verscheidene "standen" zoals de boeren (vertegenwoordigd door de Boerenbond), de middenstanders (vertegenwoordigd door het Nationaal Christelijk Middenstandsverbond NCMV en het Algemeen Christelijk Werkersverbond ACW) en christelijke arbeidersorganisaties zoals het Katholieke Arbeidersvrouwen Verbond (KAV), de Katholieke Werkliedenbond (KWB), de Katholieke Arbeidersjeugd (KAJ) en niet te vergeten 't Algemeen Christelijk Vakverbond, de eigenlijke vakcentrale met de aangesloten afzonderlijke vakbonden. De machtsstrijd tussen al deze groepen is één van de voornaamste oorzaken van de politieke instabiliteit in België. De strijd tussen Tindemans en Martens was hiervan een symptoom. Tot deze frakties binnen de C.V.P. moet ook nog het Verbond van Kristelijke Werkgevers (VKW) worden gerekend, dat groot gezag heeft. De investeringen van het Algemeen Christelijk Vakverbond ACV zijn sterk gekoncentreerd bij Gevaert Foto Produkten, 't bedrijf van wijlen Lieven Gevaert, oud-voorzitter en stichter van het werkgeversverbond VKW. In de praktijk is het ACW de grootste fractie van de CVP; bij de PSC is dat eveneens de middenstand, die invloed uitoefent via de pressiegroep CEPIC, die wordt geleid door Van den Boeynants. Het is een pressiegroep die nauwe kontakten onderhoudt met het Europese neo-nazisme.
 - 3) Men ziet hieruit dat voor het Algemeen Christelijk Vakverbond de funktie van vakbondsmans volstrekt verenigbaar is met een

positie in het kapitalistisch bedrijfsleven. Uitzonderlijk is dat niet. Ook in de kringen der sociaaldemokratie ziet men dezelfde soort verstrengeling. Zo heeft de CODEP, de spaarbank van de Belgische sociaaldemokratie, een beheerder bij de op één na grootste holdingmaatschappij in België, de groep Brussel-Lambert, met o.a. veel belangen in de staalindustrie.

- 4) Indexcijfers (bijv. die welke betrekking hebben op de kleinhandelsprijzen) zijn *verhoudingscijfers*. Ze worden berekend aan de hand van een z.g. *pakket*, d.w.z. niet door alle kleinhandelsprijzen in de berekening te betrekken, maar slechts een aantal van de (b.v. voor de kosten van levensonderhoud) belangrijkste. Het gemiddelde ervan *over een bepaalde periode* wordt op 100 gesteld. Veranderingen worden zichtbaar gemaakt in procenten van dat gemiddelde, zodat stijging van de prijsindex tot laat ons zeggen 104 in een volgende periode zeggen wil dat het gemiddelde van de prijzen van het pakket met vier procent is gestegen. (Noot van D. & G.).
- 5) Hierbij moet er rekening mee worden gehouden dat in 1976 en in 1977 de index een paar maal bewust werd vervalst. In 1977 werd hij "aangepast" omdat hij te gevoelig was voor... prijsstijgingen (!).
- 6) Dat de stakers van 1960/'61 alleen werden uitbetaald door de sociaaldemokratie en niet door het ACV had konsekwenties voor de uitbouw van hun wederzijdse politieke macht. Zo is de bank van het ACV, de B.A.C., veel groter dan de sociaaldemokratische CODEP. Gezien de konkurrentiestrijd tussen die twee politieke families wekt het geen verbazing, dat zij hun geld niet wensen te besteden aan stakingen waar zij vanzelf al vijandig tegenover staan en die zij alleen maar uitroepen indien zij niet anders kunnen.
- 7) Na de stakingsbeweging van 1960/'61 werd er in België een aantal anti-stakingswetten uitgevaardigd, die erop waren gericht stakingen praktisch onmogelijk te maken. Wettelijk is er een procedure voorgeschreven volgens welke eerst de hulp van een (regerings) bemiddelaar moet worden ingeroepen. Pas daarna kan, via de bonden, een staking worden aangekondigd, waarbij een aankondigingstermijn van meer dan een week in acht moet worden genomen. Bovendien dient een stakingsvoorstel door een meerderheid van twee derden der betrokken arbeiders te worden goedgekeurd. Een eventuele overeenkomst ter beëindiging van een konflikt kan slechts worden verworpen met een meerderheid van eveneens twee derden.
- 8) Het was in de deelgemeente van Grace-Hollogne, Grace-Berleur, dat in 1951 tijdens de koningskwestie die leidde tot het aftreden van Leopold III de eerste doden vielen.
- 9) De vakbondsvertegenwoordigers in de bedrijven of *delegees* zoals ze in België veelal worden genoemd zijn zelden voortrekkers in de strijd voor de rechten van de arbeiders. Ze zijn meestal spionnen van de vakbondssekretarissen en zodoende ook van de patroons. Ze staan dikwijls onder sterke druk van die sekretarissen die hen zonder enig probleem door het bedrijf kunnen laten ontslaan indien ze zich te opstandig zouden to-

nen. Dat ondervond onder meer de ("socialistische") hoofddelegee Baichir. Deze metrobestuurder in Brussel had verscheidene keren gestaakt zonder toestemming van de sekretaris van de vakbond en omgekeerd geweigerd om mee te doen met bepaalde stakingen die door de vakbonden waren uitgeroepen. Samen met een andere delegee werd hij op staande voet ontslagen door de voorzitter van de Brusselse trammaatschappij, de heer Guy Cud-del, die sociaaldemokraat is en bovendien zowel staatssekretaris als burgemeester van de Brusselse deelgemeente Sint-Joosten Node. Hieraan moet nog worden toegevoegd dat vele delegees bij de vakbondsbanken goedkope leningen hebben kunnen sluiten, dat zij op grond van hun positie als delegee hopen op promotie binnen het bedrijf en dat velen van hen vrienden of familieleden hebben die dank zij "de politiek" een baantje hebben gekregen hetzij bij een van de talrijke sociaaldemokratische of christendemokratische organisaties, hetzij bij de overheid.

- 10) Het bestaan van een Waalse deelregering is een gevolg van de deling van de voormalige eenheidsstaat België, die onlangs na schier eindeloze voorbereidingen haar beslag heeft gekregen.

=====

W E R D E R O O K I E M A N D A C H T E R D O C H T I G ?

Nog niet zo lang geleden - het was ongeveer in de dagen dat de jongste verkiezingskampagne van het CDA startte - heeft de heer Van Agt uiting gegeven aan zijn *waardering* voor de Nederlandse vakbeweging. Hij noemde haar een "*redelijke vakbeweging*", met een positieve opstelling, een vakbeweging waarmee voortreffelijk kon worden samengewerkt, één waarmee Nederland zich gelukkig mocht prijzen en waarom sommige andere landen het zouden kunnen benijden. Hij sprak van een vakbeweging die geen overdreven eisen stelde en die begrip aan de dag legde voor de moeilijke omstandigheden van het ogenblik.

Het was een van de weinige keren, dat wij *niet* het gevoel kregen dat de heer Van Agt met de waarheid op gespannen voet stond. Vanuit *zijn* standpunt was er voor hem inderdaad alle reden tot tevredenheid over de Nederlandse vakbeweging. Hij had gelijk: overheid en ondernemersdom konden met de Nederlandse vakbeweging altijd uitstekend samenwerken; haar opstelling kwam altijd overeen met datgene wat *hij* (Van Agt) onder "redelijkheid" verstaat. Zijn waardering was oprecht, maar er zat niettemin een luchtje aan. Het was er eender mee gesteld als met de waardering, die de Britse Conservatieven - al hun demagogie ten spijt - in 1946 aan de dag legden voor bepaalde aspecten van het beleid dat door de toenmalige Labourregering van Clement Attlee werd gevoerd.

Ook die waardering was oprecht. Maar juist om die reden wekte zij de achterdocht van niet weinig Britse arbeiders. Die achterdocht gold niet de Conservatieven. Elke Britse arbeider wist héél nauwkeurig dat zij zijn bittere vijanden waren en hij hoefde zich niet af te vragen waar zij op uit

waren en wat of zij bedoelden. De achterdocht die gewekt werd sproot daaruit voort, dat er iets mis moest zijn met Labour wanneer haar regering lof van de tegenstander oogstte. Zó werd het in de herfst van 1946 door de Schotse mijnwerkers *C. Tonar* en *J. Woods* geformuleerd op het mijnwerkerskongres te Rothesay.

In werkelijkheid was er niet iets "mis" met Labour, maar met de voorstelling die de Britse arbeiders zich omtrent Labour maakten. Dat was wat Tonar en Woods bedoelden, zonder dat zij het zichzelf realiseerden. Labour - dat wil zeggen de zogenaamde Arbeiderspartij plus de Britse vakverenigingen - deed het voorkomen alsof het de belangen van de werkende klasse behartigde terwijl het in wezen het apparaat was dat in de kapitalistische maatschappij de taak had de arbeiders onder controle te houden en de arbeidsvrede te verzekeren.

Wat voor de Britse vakbeweging geldt, geldt in niet mindere mate voor de Nederlandse. Indien Van Agt haar prijst, dan betekent dat niet meer of minder dan dat zij haar functie in de huidige samenleving naar behoren heeft vervuld. Wij weten uiteraard niet in hoeverre zijn waardering achterdocht gewekt heeft. Maar gerechtvaardigd is die achterdocht slechts voor zover niet de vakbeweging er het voorwerp van is, maar de gangbare illusies die er omtrent de vakbeweging heersen.

Dat Van Agt zich tevreden heeft getoond bewijst niet dat de vakbeweging tekortgeschoten is bij de vervulling van haar taak, doch bewijst eens te meer dat die taak een ándere is dan er nog vaak wordt verondersteld.

=====

W A T B E L I C H A A M D E E D U A R D B E R N S T E I N ?

Er is de laatste tijd sprake, zij het dan op bescheiden schaal en in beperkte kring, van een hernieuwde belangstelling voor *Eduard Bernstein*. Er verschijnen artikelen over hem, dezer dagen is de Nederlandse vertaling uitgekomen van wat wel als zijn belangrijkste publikatie mag worden beschouwd 1) en over dat bewuste boek hebben weer diverse besprekingen het licht gezien.

Verwonderlijk is dat alles niet. De Duitse sociaaldemokraat Bernstein wordt sinds het bewuste boek in 1899 van de pers kwam beschouwd als de geestelijke vader van een stroming, die zich zowel theoretisch als praktisch tegen de "marxistische" traditie van zijn partij keerde en die op de verdere ontwikkeling der sociaaldemokratie, zowel binnen als buiten Duitsland een beslissende invloed heeft gehad. Zelden zijn binnen die internationale sociaaldemokratie vroegere denkbeelden overboord geworpen, zonder dat men de kritische geest van Bernstein meende te ontwaren.

Niet zodra was zijn boek voltooid of daar omheen ontstonden uiterst felle debatten in hoeverre de officiële theorie en beginselen der sociaaldemokratie inderdaad een herziening behoeften. Naderhand zijn die discussies in beknopte vorm altijd op deze wijze weergegeven, dat Bernstein een frontale aanval op het marxisme richtte en dat dit marxisme door zijn tegenstanders, in de allereerste plaats Karl Kautsky, werd verdedigd.

Onze zienswijze is een andere. Niet het marxisme werd door Bernstein aangevallen, maar datgene wat hij voor marxisme hield; niet het marxisme is door Kautsky verdedigd, maar een theorie die in die tijd algemeen voor marxisme doorging. In werkelijkheid waren Bernstein en Kautsky geen antipoden, maar vertegenwoordigden zij twee vormen, twee kanten als men wil, van een beweging, die theoretisch noch praktisch de uitdrukking was van de proletarische strijd tegen het kapitalisme, doch die, in uiterst radikale vorm op de linkervleugel van de burgerlijke maatschappij opereerde.

"De sociaaldemokratie", riep Bernstein destijds zijn partijgenoten in alle landen toe, "brenge de moed op dát te schijnen wat zij werkelijk is". Hij bedoelde: de sociaaldemokratie is in wezen een burgerlijke hervormingspartij, welnu, laat ze dan niet net doen of ze inplaats daarvan een revolutionair karakter draagt.

Welnu: Bernstein mocht over de theorieën van Karl Marx de zonderlingste misverstanden huldigen, omtrent de sociaaldemokratie had hij volkomen gelijk. Niet hij behoefde haar te hervormen en niet op haar hervorming was het nodig om aan te dringen, zij moest, volgens hem, de konsekwentie trekken uit haar eigen realiteit. Het is dat nuchtere inzicht in 't burgerlijke karakter der sociaaldemokratie (en alle naar haar model en wezen gevormde afsplitsingen ervan) dat Bernstein aktueel maakt. Waar er hervormingsbewegingen bestaan (van wat voor schijnradikale huize ook) daar is een markt voor Bernsteins geschriften. Dat heeft de uitgever der Nederlandse vertaling voortreffelijk begrepen.

-
- 1) "De voorwaarden tot het socialisme en de taak van de sociaaldemokratie", Uitg. De Arbeiderspers Amsterdam, prijs f 42,50.

=====

DE HETE ZOMER VAN MARGARET THATCHER

Nergens in West-Europa, dat zal niemand tegenspreken, is tot dusver de zomer zó heet geweest als in Groot-Brittannië. Heeft het stukslaan van winkelruiten, het plunderen van etalages, het in brand steken van bouwsels of motorvoertuigen, kortom hebben de uitbarstingen van geweld in vele tientallen Britse steden, iets te maken met het karakter van de Britse samenleving en de tegenstellingen waardoor deze wordt gekenmerkt?

Wie deze vraag, hier of aan de overzijde van de Noordzee, ook ontkenkend heeft beantwoord, in elk geval noch de redactie van "De Volkskrant", noch die van de toonaangevende liberale "N.R.C." Anders dan de Britse premier mevrouw Thatcher - die nauwelijks geloven kon dat zoiets als wat in Liverpool gebeurde in het 'goede oude Engeland' gebeuren kón en die voorts vrijwel alles heeft afgedaan met woorden als 'onaanvaardbaar vandalisme' of 'verval van morele waarden' - hebben de twee genoemde kranten nadrukkelijk gewezen op de *sociale achtergrond* van wat door sommigen ten onrechte als rassenkonflikt is aangeduid.

Afgezien van wat er - een duidelijke uitzondering - in de Londense

wijk Southal gebeurde, hebben noch in Liverpool, noch in de Londense wijk Brixton of elders jonge kleurlingen hun woede gekoeld op jonge blanken of omgekeerd. Overal koelden jonge kleurlingen én jonge blanken samen hun woede op de bestaande maatschappij.

"Er zijn", schreef "De Volkskrant" om dat feit te verklaren, "twee Engelanden: één voor de rijken en één voor de armen." Het woord stamt van de 19e-eeuwse Britse staatsman Disraeli, die - naar "De Volkskrant" niet verzuimd heeft op te merken - tot dezelfde politieke partij behoorde als mevrouw Thatcher thans behoort, doch die in tegenstelling tot haar kennelijk wél oog had voor de maatschappelijke werkelijkheid.

In gelijke geest, maar duidelijker nog dan "De Volkskrant" schreef de "N.R.C.":

"Grote groepen van de bevolking - blank, zwart, okerkleurig - hebben het gevoel in een vreemd en vijandig land te leven waarin de regerende klasse in 't verre Londen ongevoelig is voor hun noden."

En men behoeft mevrouw Thatcher maar te zien of haar te horen spreken om te beseffen, dat zij als het ware de verpersoonlijking is van die ongevoeligheid en die vijandigheid.

Volgens "De Volkskrant" weet zij niet wat er in haar land omgaat en heeft zij er geen benul van hoe groot de kloof is tussen de gegoede burgerij en de arbeidende klasse. Anders dan Disraeli, die het bestaan van de twee Engelanden zag en er zich bezorgd over toonde, toont de huidige Britse premier zich niet zozeer bezorgd, dan wel verontwaardigd. "Mevrouw Thatcher", aldus de "N.R.C.",

"eist van iedereen, ook van de uitzichtloos werkloze jongeren in Brixton en ouders in de krottenwijken van Toxteth, dat men haar burgerlijke waarde-oordelen onderschrijft."

Dáár ligt de reden, dat het parlamentslid Heffer, toen hij namens de Labour-oppositie het woord voerde in het Lagerhuis, de eerste minister "een stom wijf" noemde. Maar deze afgevaardigde van Labour zag daarbij over het hoofd, dat domheid geen verklaring vormt voor de bekrompen opvattingen van mevrouw Thatcher. Haar zienswijze wordt bepaald door haar positie in een klassenmaatschappij, waarbinnen de ook ten tijde van Disraeli bestaande kloof tussen de respektievelijke klassen sindsdien voortdurend groter is geworden. Wat voor een, overigens niet bekrompen, man als Disraeli met z'n ontegenzeggelijk ruime blik met enige inspanning nog zichtbaar was, dat onttrekt zich volledig aan het waarnemingsvermogen van mevrouw Thatcher. En wat voor háár geldt, dat geldt al evenzeer voor haar klaslegenoten die de goed onderhouden tuindorpen van Zuid-Engeland bewonen en die, naar de "N.R.C." gekonstateerd heeft, het niet begrijpen waarom een jong mens een steen niet neerlegt als een politieman dat beleefd vraagt.

Mannen en vrouwen van de arbeidersklasse, hun levensomstandigheden en hun zorgen, hun frustraties en hun wanhoop, ze bestáán gewoon niet voor de huidige premier. Regeringsleiders als Attlee, Wilson of Callaghan hebben in het verleden het kapitaal gediend door samen met de trade unionleiders de arbeiders te manipuleren; mevrouw Thatcher meent het kapitaal beter te kunnen dienen door de trade unionleiders voor de schenen te schoppen en de arbeiders te negeren. Zoals de Nederlandse koningin Beatrix de dag na haar kroning bij straatgevechten gewonde politiemannen ging opzoeken maar geen enkele belangstelling toonde voor de gewonden uit het andere kamp, zo ver-

toefde premier Thatcher acht uur bij de politie en bij diverse autoriteiten van Liverpool zonder de moeite te nemen om met de jeugdige arbeiders te praten, van wie het alleen maar onbegrijpelijk is..... dat ze niet veel en veel eerder in opstand zijn gekomen. Een onderhoud met gekleurde buurtwerkers, dat heeft ze nog kunnen opbrengen. Het had plaats in 't gemeentehuis. In de krottenwijk Toxteth waagde ze zich slechts in haar gepantserde Jaguar, die daar met hoge snelheid door streng bewaakte straten reed.

Over het onderhoud zeiden de bewuste buurtwerkers naderhand: "De premier luisterde heel goed. Maar op een of andere manier leek het alsof zij niet kon begrijpen wat wij vertelden....." Een plaatselijk politicus verklaarde na een gesprek met Thatcher dat anderhalf uur duurde: "Het was totaal zinloos. Het lijkt alsof zij in een volledig andere wereld leeft dan ik....."

Wat deze Liverpoolse politicus, van de Labourpartij nog wel, bij zijn onderhoud met de premier ontdekte, dat wisten de Liverpoolse jongeren die haar met tomaten bekogelden en dat wist heel de Britse arbeidersklasse al lang. In een land als Groot-Brittannië - maar bepaald niet alleen dáár - staan twee verschillende werelden tegenover elkaar. Dat zijn niet de werelden van blank en zwart, of van blank en bruin. Het zijn de burgerlijke wereld en de proletarische. In juli j.l. zijn ze met elkaar in botsing gekomen met een geweld zoals deze eeuw in Groot-Brittannië nog niet eerder is vertoond. Maar het was niet de eerste botsing van deze eeuw en het was, niettegenstaande de hevigheid van 't geweld, evenmin de gevaarlijkste botsing.

Dat de jongste uitbarsting van haat en frustratie een bedreiging voor de gevestigde orde vormt is onbetwistbaar. Maar die orde werd o.a. veel en veel ernstiger bedreigd toen in de zomer van 1972 de ene bedrijfsbezetting na de andere en de ene - veelal "wilde" - staking na de andere het maatschappelijk leven in Groot-Brittannië verlamde, de mijnwerkers zich op een mars naar Londen schenen voor te bereiden en er geleidelijk aan in het land een situatie begon te ontstaan die sommige woordvoerders van de arbeiders karakteriseerden als "de algemene staking van onder op".

Kan men dergelijke stakingen, doorgaans voor puur materiële eisen, al dan niet gepaard gaande met het posten voor zijdelings bij zo'n konflikt betrokken bedrijven, in alle ernst vergelijken met de woede-uitbarstingen die onlangs in Liverpool begonnen en die zich vervolgens in zo'n dertig andere Britse steden voordeden? Het antwoord luidt bevestigend.

In de eerste plaats hebben beide maatschappelijke verschijnselen - ook het geweld in de krottenwijken beschouwen wij als zodanig - dezelfde dieper liggende oorzaak, die in de bestaande klassentegenstellingen en de levensomstandigheden van de arbeiders moet worden gezocht.

In de tweede plaats is het onderscheid tussen stakingsakties en het naar de vorm zo verschillende optreden van plunderende en vernielende jongeren in bepaalde opzichten en in sommige gevallen geringer dan men voorspand wel zou denken. Indien het belang van hun actie het dwingend vereist wordt ook door stakers meermaals fysiek geweld gebruikt: tegen onderkruipers, tegen de politie. Van een soortgelijke woede als waarvan volledig in de steek gelaten jeugdige buurtbewoners vervuld zijn, is dikwijls genoeg sprake bij arbeiders die tevergeefs een beroep doen op de bestuurders van "hun" organisaties en zich derhalve door deze "verraden" voelen. En zowel bij de aan verveling ten prooi zijnde jonge buurtbewoners als bij de wat oudere en bij het produktieproces betrokken bedrijfsarbeiders kan men in

Engeland in toenemende mate een mentaliteit waarnemen die wordt gekenmerkt door onverschilligheid voor de - door Thatcher zo gewaardeerde - burgerlijke normen en moraal, door gebrek aan eerbied voor de hetzij private, hetzij publieke burgerlijke eigendom.

Of partikuliere auto's in brand worden gestoken dan wel kostbare technische installaties worden beschadigd doordat stakers geen onderhoudswerkzaamheden willen verrichten, maakt in de praktijk natuurlijk wel enig verschil uit, maar niet wat het wezen van de zaak betreft. Vernielingen worden niet alleen door jongeren in grote steden aangericht, maar ook door stakers in industriële distrikten, bijvoorbeeld wanneer ze het treinverkeer tot stilstand willen brengen door de rails op te breken 1). En niet alleen de bedoelde jongeren, maar ook strijdende arbeiders keren zich tegen het gezag en leveren slag met de politie, zoals de duizenden postenden bij een kolossaal kolendepot in Midden-Engeland begin 1972 hebben laten zien.

Wie in 't ene geval van 'zinloze' en in het andere geval van 'zinnvolle' vernielingen zou willen spreken, vergeet dat 't heel moeilijk kan worden de grens tussen 'zinloos' en 'zinnvol' te definiëren en dat het in elk geval - zowel bij de losbarstende jongeren als bij de in actie komende arbeiders - gaat om een verzet in deze of in gene vorm, dat uit een gegeven classesituatie wordt geboren. In beide gevallen gaat het ook, vrijwel altijd zonder dat de betrokkenen zich ervan bewust zijn, om een verzet dat de bestaande maatschappelijke orde aantast. Voor zover er wat dat betreft tussen het optreden van boze jongeren en het optreden van boze fabrieksarbeiders enig verschil bestaat, bestaat dit hierin, dat het optreden van strijdende arbeiders, of ze nu in staking gaan dan wel 'n bedrijf bezetten, voor de bestaande orde een *grotere* bedreiging vormt dan dat van de tot razernij gebrachte arbeidersjeugd.

Wie in het geval van de Britse jongeren (en niet van hen alleen natuurlijk) van 'blinde' razernij zou willen spreken, schijnt niet bemerkt te hebben, dat de bewuste jongeren allesbehalve 'blind' zijn en er in tegendeel een scherp oog voor hebben, dat de politie in hun wijken hun vijand is. De buitenstaander die daaraan mocht twijfelen zou inmiddels uit de droom geholpen kunnen zijn door de manier waarop de politie in de Londense wijk Brixton is opgetreden, alwaar zij diverse huizen binnendrong en met bijlen en koevoeten de interieurs aan stukken sloeg. Het feit is ondubbelzinnig vastgesteld door Lord Scarman, een Londense rechter, die naar de vernielingen door de politie een onderzoek kwam instellen en bij een bezoek aan de getroffen huizen en families verklaarde:

"Ik ben rechter en kan nu geen oordeel geven. Maar ik voel diep mee met onschuldigen van wie eigendommen zijn beschadigd. Ik ga ervan uit, dat de schade wordt vergoed."

Wat Lord Scarman zag, waren de sporen van een politie-overval die begon om drie uur in de morgen, een overval waarbij meer dan honderd agenten in burger en uniform de huizen binnenvielen. Toen mevrouw Thatcher de werkloze arbeidersjeugd van 'vandalisme' beschuldigde, was zij kennelijk aan het verkeerde adres.

1) Het voorbeeld is historisch: tijdens de algemene staking van 1926 werd de rails losgeschroefd op het traject van de Flying Scotsman. Een trein met 300 reizigers ontspoorde.